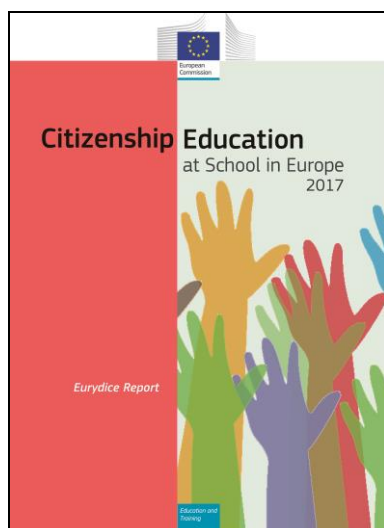

Kaj je Eurydice?

Eurydice je omrežje, ki se ukvarja s spoznavanjem izobraževalnih sistemov v Evropi in pojasnjevanjem njihovega organiziranja in delovanja. Omrežje pripravlja opise nacionalnih izobraževalnih sistemov, primerjalne študije o izbranih temah, kazalnike in statistične analize. Vse publikacije Eurydice so brezplačno na voljo na spletni strani Eurydice ali jih lahko naročite v tiskani obliki. Eurydice s svojim delom spodbuja razumevanje, sodelovanje, zaupanje in mobilnost na evropski in mednarodni ravni. Omrežje sestavljajo nacionalne enote v evropskih državah, njihovo delo pa koordinira Izvajalska agencija EU za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo. Za več informacij o Eurydice obiščite <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

Poudarki Eurydice

Državljska vzgoja v šolah v Evropi – 2017

Zaradi vedno večjih groženj temeljnim vrednotam, kot so mir, enakopravnost in človekove pravice, se je v zadnjih letih okreplil pomen spodbujanja državljske vzgoje, pri čemer so v več državah spremenili uradne smernice za to področje učenja. Vendar, kaj pomeni državljska vzgoja? Kako jo učimo? Ali je to ločena samostojna disciplina? Kako preverjamo znanje? Kako učenci razvijajo državljske kompetence prek praktičnih izkušenj zunaj razreda? Kako se izobražujejo in usposabljuje učitelji, kakšne podpore so deležni?

V poročilu Državljska vzgoja v šolah v Evropi – 2017 so odgovori na ta vprašanja in tudi primerjalni pregled pristopov k državljski vzgoji v Evropi. Zajema podatke 28 držav članic EU ter podatke za Bosno in Hercegovino, Makedonijo, Islandijo, Lihtenštajn, Črno goro, Norveško, Srbijo, Švico in Turčijo.

Poročilo temelji predvsem na kvalitativnih podatkih, oprtih na obstoječe predpise in priporočila za državljsko vzgojo v javnih šolah, ki izvajajo splošno in začetno poklicno izobraževanje. Izpostavljena so štiri področja: kurikulum; poučevanje, učenje in aktivna participacija; preverjanje znanja in evalvacija šol; izobraževanje, stalni profesionalni razvoj in podpora za učitelje. Vsako poglavje dopolnjuje študija primera izbrane države.

Poudarki Eurydice so posnetek glavnih ugotovitev poročila.

Celotna študija

Citizenship Education at Schools in Europe – 2017 je na voljo v angleščini na spletišču Eurydice:

<http://ec.europa.eu/eurydice>

Tiskane izpise poročila

naročite na:

eacea-eurydice@ec.europa.eu

Stik

Wim Vansteenkiste,
Communication and
Publications:
+32 2 299 50 58

Cilj državljanske vzgoje ni politično znanje, usmerjeno samo v razvijanje demokratičnih in socialnih, ampak tudi osebnih in medosebnih kompetenc

Včasih je bila državljanska vzgoja omejena na poučevanje o političnih institucijah in procesih, danes je državljanska vzgoja v Evropi ambicioznejša in večdimenzionalna. Šolske oblasti praviloma, tako da določijo specifične cilje v kurikulumu, spodbujajo razvoj kompetenc za učinkovito in konstruktivno vzajemno delovanje (vključno z osebnim razvojem), kritično mišljenje ter družbeno odgovorno in demokratično ravnanje.

Učenci razvijajo različne kompetence na različnih ravneh. V primarnem izobraževanju so prizadevanja praviloma usmerjena na spodbujanje osebnega razvoja in pridobivanje medosebnih kompetenc. V

sekundarnem izobraževanju se učenci učijo učinkovito in konstruktivno sodelovati ter s tem ravnati družbeno odgovorno. Vzgoja za demokratično delovanje poteka predvsem na ravni višjega sekundarnega (srednješolskega) izobraževanja, medtem ko se na nižje sekundarni ravni (tretje vzgojno-izobraževalno obdobje osnovne šole) posvečajo bolj kompetenci kritičnega mišljenja.

Druge posebne kompetence se med državami razlikujejo. Zanimivo je, da v zelo malo državah pripisujejo veljavo prilagodljivosti učencev na spreminjajoče se razmere, in samo v nekaj državah spodbujajo sodelovanje s političnimi oblastmi.

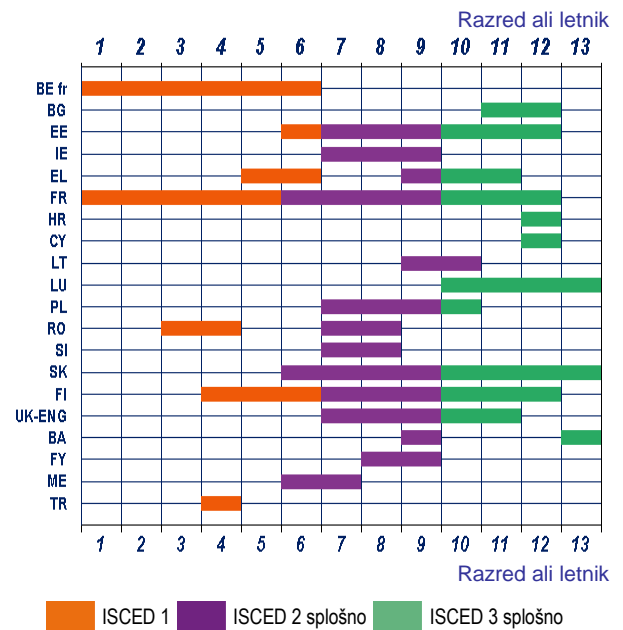
Skoraj v vseh državah imajo učenci državljansko vzgojo tako na primarni kot sekundarni ravni izobraževanja

Na vprašanje, kako izboljšati status prečnih področij, kot so podjetnost, ustvarjalnost ali državljanstvo, v razmerju do tradicionalnih šolskih predmetov, ni enostavnega odgovora. Državljanstva vzgoja je obvezna na skoraj vseh ravneh splošnega izobraževanja v skoraj vseh evropskih državah (ne nujno v vsakem razredu ali letniku), vendar se njen status in položaj znotraj kurikula med državami razlikujeta. Skladno z nacionalnimi kurikuli se ta tema praviloma poučuje na tri načine, ki se pogosto prepletajo: kot samostojni predmet, kot del predmeta ali predmetnega področja, kot je družboslovje ali učenje jezikov, ali kot medpredmetno učno področje, pri izvajanju katerega sodelujejo vsi učitelji. V večini sistemov uporabljajo zadnja dva in v več kot 30 od 42 zajetih sistemov izobraževanja uporabljajo enega na vseh ravneh splošnega izobraževanja. V samo 20 sistemih je državljanska vzgoja obvezen samostojni predmet v splošnem izobraževanju, pri čemer obstajajo pomembne razlike v trajanju.

Kot obvezen samostojni predmet se učenci učijo državljansko vzgojo od enega do dvanajst šolskih let. V trinajstih sistemih izobraževanja je državljanska vzgoja obvezen samostojni predmet samo na sekundarni ravni. V Franciji, Estoniji in na Finskem (nekaj prožnosti na ravni višjega sekundarnega izobraževanja) pa je obvezen samostojni predmet neprekinjeno od primarne ravni. Tudi v Grčiji in Romuniji je državljanska vzgoja

obvezen samostojni predmet, katerega izvajanje je razdeljeno med primarno in sekundarno ravno, vendar poteka prekinjeno.

Obvezen samostojni predmet državljanska vzgoja, šolsko leto 2016/17

Vir: Eurydice.

Državljska vzgoja v začetnem poklicnem izobraževanju ni enako pomembna kot v splošnem izobraževanju

Razlike v državljanski vzgoji med splošnim in poklicnim izobraževanjem lahko prepoznamo v nacionalnih kurikulumih, navodilih za učitelje in možnostih participacije pri upravljanju šol. V tretjini sistemov je državljanska vzgoja manj prisotna v nacionalnih kurikulumih za začetno poklicno izobraževanje in usposabljanje. Razlika med splošnim in poklicnim izobraževanjem je lahko na primer v tem, da imajo dijaki v poklicnem izobraževanju manj predmetov, ki vsebujejo prvine državljanske vzgoje, ali pa nimajo možnosti izbrati samostojnega predmeta državljanske vzgoja. Poleg tega so v samo polovici sistemov izobraževanja pripravili podporna gradiva za učitelje državljanske

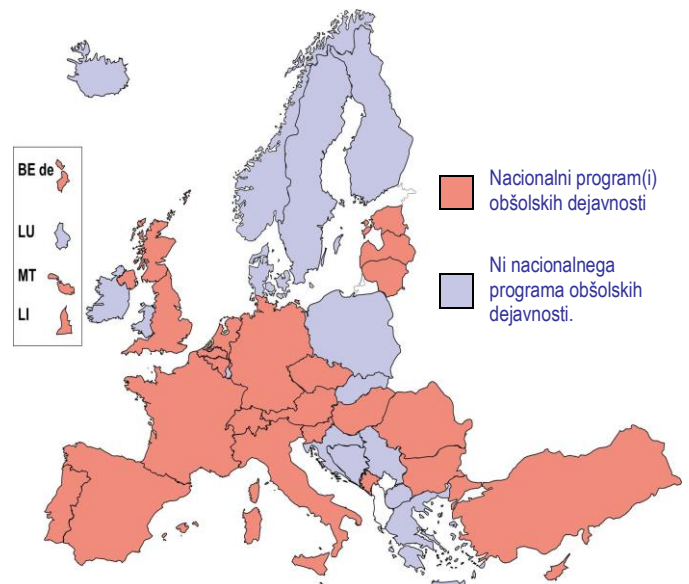
vzgoje v poklicnem izobraževanju, medtem ko so ta gradiva pripravljena za učitelje v splošnem izobraževanju v skoraj dveh tretjinah držav. Nenazadnje, v poklicnem izobraževanju dijaki in starši nimajo enakih priložnosti za praktične izkušnje demokratične participacije pri upravljanju šol kot starši in dijaki splošnega izobraževanja. Za nižjo in višjo sekundarno raven splošnega izobraževanja obstajajo priporočila o skupnosti učencev in zastopanju staršev v organih upravljanja šol. Nasprotno so pripravili priporočila za ti obliki participacije samo v 30 sistemih začetnega poklicnega izobraževanja.

V večini držav obstajajo priložnosti za učenje v obšolskih dejavnostih

Pomembno vlogo pri razvoju državljanskih kompetenc imajo obšolske dejavnosti. Učenci se lahko vključujejo v dejavnosti po lastni izbiri, proučujejo različne teme in se učijo z udeleževanjem na različnih področjih izven šole: šport, demokratično in politično življenje, prostovoljstvo, okoljevarstvene dejavnosti ter mednarodne mreže v umetnosti in kulturi. V 29 evropskih državah veljajo priporočila na najvišji ravni o izvajanju obšolskih dejavnosti, ki vključujejo državljansko vzgojo, najpogosteje na nižji in višji sekundarni ravni. Priporočila najpogosteje spodbujajo okoljevarstvene dejavnosti, ki jim sledijo dejavnosti za ozaveščanje o političnem življenju. Prostovoljstvo je pogosto na zadnjem mestu v priporočilih, predvsem na primarni in nižji sekundarni ravni. V večini držav (27) nacionalne programe obšolskih dejavnosti, povezanih z državljansko vzgojo, tudi neposredno podpirajo z različnimi pristopi, kot so debatne mreže v Nemčiji, dejavnosti za opolnomočenje mladih kot del programa jamstva za mlade v Estoniji ali programa *National Citizen Service* v Združenem kraljestvu (Anglija in Severna Irska). Vemo, da dejavnosti državljanske vzgoje, ki potekajo zunaj razreda, zelo

vplivajo na učence, zato je pomembno zagotoviti dostop učencem do različnih priložnosti na vseh ravneh.

Nacionalni programi, ki podpirajo obšolske dejavnosti, šolsko leto 2016/17

Vir: Eurydice.

V polovici držav izvajajo standardizirano preverjanje znanja državljanske vzgoje v splošnem izobraževanju

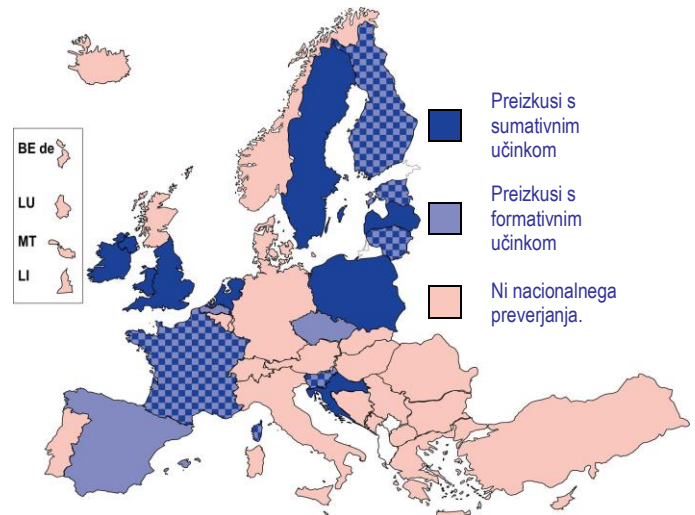
Raziskave kažejo, da je preverjanje znanja državljanske vzgoje posebej velik izziv. Zato imajo učitelji državljanske vzgoje na voljo več oblik podpore.

V 26 sistemih izobraževanja so pripravili nacionalne smernice za preverjanje znanja v razredu. Praviloma določajo tradicionalne metode, kot je preverjanje z nalogami izbirnega tipa, vendar tudi alternativne metode preverjanja znanja, kot je preverjanje znanja pri projektnem delu ali samoocenjevanje in povratne informacije vrstnikov.

V 17 sistemih izobraževanja organizirajo nacionalno preverjanje znanja pri samostojnem predmetu državljanska vzgoja ali pri predmetih, ki vključujejo določeno obliko državljanske vzgoje. To preverjanje je praviloma s sumativnim učinkom, namenjeno odločanju o napredovanju učencev (14 sistemov izobraževanja), in ne s formativnim učinkom, namenjeno evalvaciji sistema izobraževanja kot celote in/ali posameznih šol z namenom izboljšanja poučevanja in učenja (8 sistemov izobraževanja). Standardizirano preverjanje znanja državljanske vzgoje je obvezno za vse učence v Franciji, na

Irskem (do šolskega leta 2016/17), v Latviji, na Poljskem in Švedskem; v drugih državah je izbirno.

Nacionalna preverjanja znanja državljanske vzgoje v splošnem izobraževanju, šolsko leto 2016/17

Vir: Eurydice.

Kljub napredku pri izobraževanju in usposabljanju učiteljev in ravnateljev na področju državljanske vzgoje v Evropi obstaja pomembna vrzel med politikami

V petih evropskih sistemih izobraževanja – Belgija (francoska skupnost), Irska, Luksemburg, Nizozemska in Združeno kraljestvo (Anglija) – bodoči učitelji lahko izberejo študijsko smer državljanska vzgoja v okviru začetnega izobraževanja učiteljev. Od jeseni 2017 imajo to možnosti tudi bodoči učitelji na Danskem. V sedmih drugih državah – Češka, Estonija, Latvija, Litva, Avstrija, Poljska in Slovaška – lahko študenti pedagoških fakultet postanejo večpredmetni učitelji, tj. učitelji državljanske vzgoje in še enega ali dveh drugih predmetov.

Poleg tega so v devetih sistemih izobraževanja – nemško govoreča skupnost v Belgiji, Danska, Nemčija, Španija, Francija, Madžarska, Nizozemska, Združeno kraljestvo (Wales) in Norveška – določili kompetence, potrebne za bodoče učitelje na primarni in sekundarni ravni. V dodatnih desetih sistemih spodbujajo splošne pedagoške kompetence, ki niso

posebne, vendar so pomembne za pouk državljanske vzgoje.

V 17 sistemih izobraževanja pa še vedno nimajo nobenih predpisov ali priporočil za razvijanje kompetenc bodočih učiteljev državljanske vzgoje v začetnem izobraževanju učiteljev. O tem se visokošolske inštitucije odločajo avtonomno.

Stalni profesionalni razvoj učiteljev na področju državljanske vzgoje organizirajo ali podpirajo na najvišji ravni v 27 evropskih sistemih izobraževanja. Nasprotno samo v 14 evropskih državah – Bolgarija, Estonija, Irska, Španija, Francija, Hrvaška, Italija, Ciper, Latvija, Litva, Nizozemska, Avstrija, Poljska in Slovenija – organizirajo ali podpirajo na najvišji ravni stalni profesionalni razvoj na tem področju posebej za ravnatelje šol.